

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia, varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia, sotilasavustuslakia sekä yleisestä asumistuesta annettua lakia.

Lasta huoltavien opiskelijoiden toimeentulon parantamiseksi ehdotetaan opintorahaan 75 euron huoltajakorotusta opintorahaa saavalle alaikäisen lapsen huoltajalle. Huoltajakorotusta ei otettaisi tulona huomioon asumistuessa, sotilasavustuksessa eikä määrättäessä varhaiskasvatuksen maksuja tai kotihoidon tai yksityisen hoidon tuen hoitolisää. Esityksessä ehdotetaan myös ajankohtaisten koulutustarpeiden muutosten sekä oppilaitoskohtaisten erityispiirteiden huomioonottamista päätoimisen opiskelun, opintotukiajan pidennyksen ja lukuvuoden tuki-kuukausien ehdoissa.

Lait on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA	4
1.1 Eräät opintotuen myöntämisperusteet.....	4
Opintotukioikeus muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa	4
Päätöimiset opinnot ammatillisessa koulutuksessa.....	4
Opintotukiajan harkinnanvarainen pidentäminen	4
Lukuvuoden tukikuukausien määrä	5
1.2 Perheellisten opiskelijoiden toimeentulo ja lasten huoltajuus	5
Lapsen huoltajuuden määräytyminen	5
Etuudet	6
1.3 Nykytilan arviointi	7
Koulutustarpeiden muutokset ja opintotuen myöntämisperusteet	7
Lasta huoltavat opiskelijat.....	8
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	10
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	11
3.1 Valtionaloudelliset vaikutukset.....	11
3.2 Vaikutukset opiskelijan asemaan ja talouteen.....	11
3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	12
3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	12
4 ASIAN VALMISTELU.....	12
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	14
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	14
1.1 Laki opintotukilain muuttamisesta.....	14
1.2 Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta	20
1.3 Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta	20
1.4 Laki sotilasavustuslain muuttamisesta	20
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	21
3 VOIMAANTULO.....	21
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	21
LAKIEHDOTUKSET	23
1. Laki opintotukilain muuttamisesta.....	23
2. Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta	28
3. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta.....	29
4. Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta	30
LIITE	32
RINNAKKAISTEKSTIT	32
1. Laki opintotukilain muuttamisesta.....	32
2. Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta	39
3. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta.....	40

4. Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta41

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Eräät opintotuen myöntämisperusteet

Opintotukioikeus muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa

Opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksenä muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa on, että koulutuksen järjestäjällä on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset toiminnalle ja kyseistä koulutusta on järjestetty vähintään vuoden ajan. Opintotukioikeus on rajattu koskemaan Suomessa järjestettyä muuta kuin julkisen valvonnan alaista koulutusta. Pääsääntöisesti koulutuksen tulee valmistaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisen näyttötutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen. Järjestetyn koulutuksen tulee olla tutkinnon perusteiden mukaista siten, että opiskelijalla olisi opintojen päätteeksi valmiudet näyttötutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen. Koulutuksen järjestäjällä tulee olla sopimus näyttötutkintojen vastaanottamisesta sellaisen tahon kanssa, jolla on tutkintotoimikunnan myöntämä näyttöjen järjestämislupa. Koulutuksen järjestäjällä voi olla sopimus myös suoraan tutkintotoimikunnan kanssa.

Nykyisin muuhun kuin julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen kohdistuu välillistä valvontaa tutkintotoimikuntien kautta. Tutkintotoimikunnat valvovat näyttötutkintojen järjestämissopimusten noudattamista sekä seuraavat tutkintotilaisuuksien järjestämistä ja tutkintosuoritusarviointia. Opintotukioikeus myönnetään myös valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettyyn koulutukseen, jos koulutus tuottaa yleisesti tunnustetun ammattipätevyyden ja muut opintotukioikeuden myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Kansaneläkelaitos voi perua koulutukseen myönnetyn opintotukioikeuden, jos opintotukioikeuden myöntämiselle säädetty edellytykset eivät täyty. Jos koulutuksen opintotukioikeus perutaan, ovat opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa ennen tukioikeuden perumista aloittaneet opiskelijat oikeutettuja opintotukeen koulutuksen päättymiseen asti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksistä, opintotukioikeuden hakemisesta, myöntämisestä ja perumisesta sekä koulutuksen järjestäjän selvitys- ja ilmoitusvelvollisuudesta

Päätoimiset opinnot ammatillisessa koulutuksessa

Ammatilliset ja muut kuin korkeakoulu tai lukio-opinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti. Kun opintojen laajuutta ei ole mitoitettu opintoviikkoina eikä osaamispisteinä, edellytetään opetus- tai koulutusohjelman mukaiseen opetukseen tai opintoihin kuuluvaan harjoitteluun osallistumista keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on kuitenkin aina päätoimista.

Opintotukiajan harkinnanvarainen pidentäminen

Opintotukilain 7 a §:ssä säädetään, että korkeakoulututkinnon suorittamista varten myönnettävää 7 §:n 3 momentin mukaista opintotuen enimmäisaikaa (tutkintokohtainen tukiaika) voi-

daan pidentää opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi. Enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä ja tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan. Säännöksen mukaista opintotukea voidaan myöntää yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta. Opintotukilain 7 §:n 2 momentin mukaan korkeakouluopiskelua varten opintotukea voi saada 1 päivästä elokuuta 2017 alkaen enintään 54 tukikuukautta. Yhdessä nämä säännökset tarkoittavat sitä, että harkinnanvarainen pidennys voidaan myöntää korkeakouluopiskelua varten säädetyn enimmäistukiajan puitteissa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin pidennyksen hakemisesta ja sen myöntämisen perusteista. Opintotukiasetuksen 7 a §:n mukaan opintotukeen oikeuttavan enimmäisajan pidentämistä koskevaan hakemukseen on liitettävä lääkärintodistus tai muu riittävä selvitys opintotukilain 7 a §:ssä tarkoitetuista pidentämisen edellytyksistä. Jäljellä olevien opintojen laajuudesta on esitettävä tiedekunnan, osaston tai opetusta antavan laitoksen vahvistama selvitys sekä opintosuunnitelma. Keskenäisestä lopputyöstä on esitettävä työn ohjaajan lausunto työn vaiheesta ja jäljellä olevasta työmäärästä.

Opintojen voidaan katsoa olevan suoritettavissa enintään yhden lukuvuoden aikana, jos opiskelija esittää tätä tarkoittavan opintosuunnitelman ja selvityksen siitä, että tutkinnosta puuttuvien opintojen laajuus on enintään 75 opintopistettä.

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Opintotukilain 7 c §:ssä säädetään korkeakoulutuksen lukuvuoden tukikuukausien määrästä. Korkeakoulututkintoa varten opintotuki myönnetään yleensä yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Opintotuki voidaan kuitenkin myöntää pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana yhdeksää kuukautta pidemmän ajan.

Jos lukuvuoden säännönmukainen kesto on ulkomaisessa korkeakoulussa yhdeksää kuukautta pidempi, myönnetään opintotuki täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä siten, että opiskelukuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Kalenterikuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää. Tätä säännöstä sovelletaan myönnettäessä opintotukea säännönmukaista yhdeksän kuukauden tukiaikaa lyhyemmälle ajalle sekä ammatillisessa koulutuksessa ja tutkintoon johtamattomissa korkeakouluopinnoissa.

Lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Pääsääntöisesti tuki myönnetään kaavamaisesti syyskuun alusta toukokuun loppuun.

1.2 Perheellisten opiskelijoiden toimeentulo ja lasten huoltajuus

Lapsen huoltajuuden määräytyminen

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) mukaan lapsen huoltajia ovat hänen vanhempansa tai henkilöt joille lapsen huolto on uskottu. Lapsen vanhemmat, jotka lapsen syntyessä ovat avioliitossa keskenään, ovat kumpikin lapsensa huoltajia. Jos vanhemmat

HE 139/2017 vp

eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään, on äiti lapsensa huoltaja. Jos toinen vanhemmista on yksin lapsensa huoltaja ja vanhemmat menevät keskenään avioliittoon, tulevat he molemmat lapsensa huoltajiksi. Erotilanteessa vanhemmat voivat sopia siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti tai että lapsen huolto uskotaan yksin toiselle vanhemmalle. Lapsen huolto päättyy, kun lapsi täyttää kahdeksantoista vuotta tai sitä ennen menee avioliittoon.

Etuudet

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä ja valtiontakauksesta opintolainaan. Tuen määrään vaikuttavat opiskelijan ikä, siviilisääty, asumismuoto sekä koulutusaste. 1.8.2017 lukien opintorahan perusmäärä voi olla enintään 250, 28 euroa kuukaudessa ja opintolainan valtiontakauksen määrä kotimaassa 650 ja ulkomailla 800 euroa kuukaudessa. Opintorahan perusmäärä on lasta huoltavalla opiskelijalla sama kuin avioliitossa olevilla, elatusvelvollisilla taikka täysi-ikäisillä itsenäisesti asuvilla opiskelijoilla. Opintotuen määrässä tai tarveharkintaperusteissa ei ole mitenkään huomioitu opiskelijalla huollettavana olevien lasten määrää. Opiskelija voi saada yleisestä asumistuesta annetun lain mukaista asumistukea, jonka määrään vaikuttaa ruokakunnan koko sekä hyväksyttävien enimmäisasumismenojen määrä sekä asunnon sijaintikunta. Asumislisää myönnetään ulkomailla sekä Ahvenanmaan maakunnassa opiskeleville (210 €/kk) sekä kansanopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleville asuntoloissa asuville (88,87 €/kk).

Lasta huoltavia opintorahaa saavia opiskelijoita on noin 19 000, näistä yksinhuoltajia on noin 3 000. Keskimääräinen opintoraha oli huhtikuussa 2017 alaikäistä lasta huoltavilla opiskelijoilla 285,48 euroa kuukaudessa. Opintorahaa saavia lapsiperheitä on yleisen asumistuen piirissä noin 13 000. Keskimääräinen asumistuki oli huhtikuussa 2017 lasta huoltavalla opiskelijaruokakunnalla 438,82 euroa kuukaudessa.

Opintotukea ja asumistukea saavat opiskelijat, joilla on alaikäisiä lapsia, 2015/2016

Oppilaitosaste	Kaikki		Yksinhuoltajien osuus**	
	Opintoraha	Asumistuki	Opintoraha	Asumistuki
Lukio	49	36	20	16
Ammatilliset oppilaitokset	7 539	5 148	2 507	2 407
Ammattikorkeakoulu	7 231	3 463	1 434	1 310
Yliopisto	4 538	1 964	547	496
Muu	301	191	90	87
Yhteensä	19 658	10 802	4 598	4 316

** Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen saajat, sisältää myös yhteishuoltajia

Lukuvuonna 2015/2016 maksettiin elatustukea noin 1 500 opintorahaa saavalle opiskelijalle.

Lapsen syntymän johdosta opiskelija siirtyy osittain tai määräjäksi vanhemmuuden tai perheellisyuden perusteella maksettavien etuuksien (esim. äitiys-, isyys tai vanhempainraha, lasten hoidon tuet) piiriin. Päivärahoja ja lasten hoidon tukia voidaan maksaa yhtä aikaa opintorahan kanssa. Päivärahat ovat veronalaista tuloa ja otetaan huomioon tulona opintotuessa.

Kaikille lapsiperheille maksetaan lapsilisälain (796/1992) mukaan valtion varoista lapsilisää alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten. Lapsilisä maksetaan ilman tarveharkintaa lapsiluvun mukaan.

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/ 1975) mukaan lapsen vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan. Lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan päättyy, kun hän täyttää kahdeksantoista vuotta Lapselle voidaan vahvistaa suoritettavaksi elatusapua, jos vanhempi ei muulla tavoin huolehdi lapsen elatuksesta taikka jos lapsi ei pysyvästi asu vanhempansa luona. Lapsen elatusta varten voidaan maksaa elatustukilain (580/2008) mukaista elatustukea, jos lapsi ei saa elatusta elatusvelvolliselta tai jos elatusapu on pienempi kuin elatustuki. Elatustukea voidaan maksaa myös, jos elatusvelvollista vanhempaa ei ole. Tällöin lapsi on esimerkiksi adoptoitu ilman kumppania tai lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella eikä lapsella ole vahvistettua isää. Opintoraha otetaan huomioon vanhemman elatuskykyä arvioitaessa (ohje lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi 2/2007, Oikeusministeriön julkaisuja).

Jos Kansaneläkelaitos on maksanut elatustukea elatusavun laiminlyönnin perusteella, siirtyy oikeus elatusapuun elatustuen määrää vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle (takautumissaatava). Kansaneläkelaitoksen on elatusvelvollisen hakemuksesta jätettävä takautumissaatava perimättä siltä osin kuin elatusavun maksamisen laiminlyönti on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä. Maksukyvyttömyyttä arvioitaessa ei elatustukilain mukaan oteta huomioon muun muassa sosiaalietuuksien yhteydessä maksettavia lapsikorotuksia tai niitä vastaavaa tuloa.

Toimeentulotukilain (1412/1997) mukainen toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi etuudeksi. Jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla. Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä, siinä laajuudessa kuin avioliittolaisissa (234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa ja muussa laissa säädetään, puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta.

1.3 Nykytilan arviointi

Koulutustarpeiden muutokset ja opintotuen myöntämisperusteet

Opintojen päätoimisuuden sekä lukuvuoden tukikuukausien lukumäärässä otetaan huomioon oppilaitoskohtaisia tekijöitä. Koulutusjärjestelmässä ja koulutustarpeissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat ajoittain tarvetta täsmentää näihin liittyviä ehtoja. Ammatillinen koulutus uudistuu siten, että nykyisestä aikuiskoulutuksesta annetun lainsäädännön mukaisesta näyttötutkintojärjestelmästä sekä ammatilliseen peruskoulutukseen perustuvasta perustutkinnon suorittamista vasta luovutaan ja siirrytään yhteen näyttöön perustuvaan ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa ammatillinen tutkinto. Ammatillisen koulutuksen uudistuksen yhteydessä nykyisistä näyttötutkinnon järjestämissopimuksista luovutaan. Jatkossa koulutuksen järjestäjät saavat koulutuksen järjestämislupansa puitteissa järjestää näyttöjä, myöntää tutkintoja sekä järjestää tutkintokoulutusta ja valmentavaa koulutusta sekä muuta ammatillista koulutusta ammatillisen koulutuksen asiakkaille. Tutkintotoimikuntajärjestelmä lakkautetaan, ja järjestämisluvassa osoitettu oikeus tutkinnon järjestämiseen kattaa sekä osaamisen hankkimiseksi tarkoitettun tutkintokoulutuksen järjestämisen että tutkinnon myöntämisen. Ammatilli-

sen koulutuksen päätoimisuuden arvioinnissa ja lukuvuoden tukikuukausien määräytymisessä olisi perusteltua ottaa huomioon ammatillisen koulutuksen yhtenäistyminen ja toisaalta opin-
topolkujen muuttuminen nykyistä yksilöllisemmiksi.

Myös muun kuin julkisen valvonnan alaisen koulutuksen opintotukioikeuden määrittelyssä tulisi ottaa huomioon se, että ammatillisen tutkinnon suorittamistapa yhtenäistyy ja muissa kuin julkisen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa opiskelleet voivat antaa näyttöjä jatkossa vain järjestämisluvan saaneille koulutuksen järjestäjille. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan tutkintotoimikunnat voivat solmia tutkintojen järjestämissopimuksia myös sellaisten tahojen kanssa, joilla ei ole ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Käytännössä sopimuksia on solmittu sellaisten tahojen kanssa, jotka tarjoavat osaamisen kehittämisspalveluita liiketaloudellisiin perusteisiin. Uudessa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentissa säädetään koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta tarjota mahdollisuus suorittaa tutkinto taikka tutkinnon osa ilman tutkintokoulutukseen osallistumista sekä yhteistyössä sellaisten toimijoiden kanssa, jotka tarjoavat osaamisen kehittämisspalveluita liiketaloudellisiin perusteisiin.

Lukuvuoden tukikuukausien määrä vaihtelee oppilaitosasteittain sekä opiskelijan yksilöllisen opintosuunnitelman mukaan. Lukuvuoden tukiaika tulisi olla myönnettävissä mahdollisimman yhdenvertaisin perustein. Tuki voitaisiin myöntää tutkintoon johtavassa koulutuksessa pääsääntöisesti kaavamaisesti ottaen kuitenkin huomioon oppilaitoskohtaiset erityispiirteet sekä opiskelijoiden yksilölliset opintopolut.

Korkeakouluopintoihin tarkoitettua harkinnanvaraista tukiajan pidennystä voidaan myöntää tutkintokohtaisen tukiajan jatkoksi vain kaikkiin korkeakouluopintoihin tarkoitettua enimmäistukiajan puitteissa. Harkinnanvaraisen pidennyksen ehdosta, jonka mukaan tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan, olisi perusteltua luopua etuuksien yhteensovittamiseksi. Harkinnanvarainen tukiajan pidennys on perusteltua sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta, koska opintotuen lakkaaminen kesken tutkinnon suorittamisen voi merkitä opiskelijalle opintojen keskeyttämistä tai toimeentulotuen varaan joutumista. Toimeentulotuen käyttäminen opintojen loppuvaiheen rahoitusmuotona ei ole tarkoituksenmukaista. Työttömyysturvan piiriin pääsemiseksi puolestaan edellytetään, että opiskelun tukeminen on työvoimapoliittisesti tarkoituksenmukaista. Harkinnanvaraisen opintotuen tulisi olla opiskelijan ensisijainen etuus opintojen loppuun saattamiseksi tilanteessa, jossa opintojen viivästyminen on aiheutunut opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä.

Lasta huoltavat opiskelijat

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahan leikkaus ja opintorahan huomioonottaminen tulona asumistuessa vähentävät perheellisten opiskelijoiden käytettävissä olevaa rahamuotoista tukea. Korkeakouluopiskelijoilla opintorahan perusmäärä leikkaantuu n. 53—86 euroa kuukaudessa riippuen opintojen aloitusajankohdasta. Asumistuen määrän arvioidaan puolestaan laskevan perheellisillä opiskelijoilla keskimäärin 27 eurolla kuukaudessa (HE 229/2016 ja HE 231/2016).

Opintotuen tulisi olla riittävä turvaamaan päätoimisen opiskeluaajan toimeentulo. Taloudellisia vaikeuksia on erityisesti, kun molemmat vanhemmat opiskelevat tai opiskeleva vanhempi on yksinhuoltaja. Opintotuki poikkeaa muista syyperusteisista etuuksista siten, että tuen määrään ei vaikuta hakijan perhetilanne tai lasten lukumäärää. Etuuksien lapsi- tai huoltajakorotusten

tarkoituksena on tasata lapsettomien ja lasta huoltavien kustannuksia. Myös muiden pohjoismaiden opintotuissa on huoltaja- tai lapsikorotukset.

Opintorahan huoltajakorotus olisi perusteltua kohdentaa nimenomaan lasta huoltaville opiskelijoille, koska lasta huoltava opiskelija joutuu tekemään järjestelyjä yhteen sovittaakseen opintoja ja lapsen huoltoa ja hoitoa ja tästä aiheutuu myös lisämenoja, joita ei kateta nykyisellä opintotuella. Lapsen elatuksesta vastaavat lapsen vanhemmat, jotka ovat pääsääntöisesti myös lapsen huoltajia. Vanhempien erottua lapsen huollosta vastaa toinen vanhemmista tai molemmat vanhemmat. Lapsen huoltajana voi olla myös muu henkilö kuin lapsen vanhempi, jolle lapsen huolto on uskottu. Jos lapsen huolto on uskottu muulle henkilölle kuin lapsen vanhemmalle, ei näin määrätylle huoltajalle synny lapsen elatuksesta annetun lain tarkoittamaa elatusvelvollisuutta suhteessa lapseen. Jos korotus olisi lapsikorotuksen luonteinen ja sitä maksettaisiin kaikille alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmille, niin tällöin se kohdentuisi myös muille kuin lapsen huollosta vastaaville henkilöille.

Huoltajakorotus voidaan kohdentaa lapsen huoltajalle. Tällöin se kohdentuisi käytännössä lapsen vanhemmille, yhteishuoltajuudesta sopineille vanhemmille tai lapsen toiselle vanhemmalle (yksinhuoltaja) sekä henkilöille, joille lapsen huolto on uskottu. Yleensä muulle henkilölle uskotaan lapsen huolto silloin, kun lapsen vanhempi on kykenemätön huoltamaan lastaan tai vanhemmat ovat kuolleet. Ulkopuolelle etuuden voisi tällöin jäädä lapsen toinen vanhempi, joka ei ole lapsen huoltaja. Kyseessä on tilanne, jossa vanhemmat ovat eronneet ja huoltajana on vain toinen vanhemmista (yksinhuoltaja). Myös muille henkilöille kuin vanhemmille, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kohdentaa huoltajakorotus, koska käytännössä muu henkilö voi olla lapsen huoltajana silloin jos lapsella ei ole vanhempia tai nämä eivät pysty pitämään huolta lapsesta. Huoltajakorotuksen saamiseksi ei kuitenkaan voisi edellyttää sitä, että opiskelijan tulee asua lapsen kanssa samassa taloudessa, koska opiskelija voi joutua asumaan opintojen takia eri paikkakunnalla kuin muu perhe. Asumisehto on ongelmallinen toimeenpanossa, koska osoitemuutoksen yhteydessä jouduttaisiin selvittämään usean henkilön asumisolosuhteita.

Koska opintorahan huoltajakorotuksen tulisi parantaa lasta huoltavan opiskelijan toimeentuloa, se ei saisi vähentää muita lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavia etuuksia, kuten asumistukea tai sotilasavustusta. Korotus ei saisi myöskään korottaa lasta huoltavalle opiskelijan lapsen hoidosta aiheutuvia menoja, joten se ei saisi vaikuttaa varhaiskasvatuksen maksuihin taikka lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tukeen.

Kaikki lasta huoltavat opintorahan saajat voisivat saada huoltajakorotuksen. Opintorahaa saava ja elatusapua maksava lapsen huoltaja tai elatusapua saava lapsen huoltaja voisi myös saada opintorahan huoltajakorotuksen. Huoltajakorotus ei saisi heikentää myöskään elatusvelvollisen mahdollisuutta saada takautumissaatavasta maksuvapautusta tilanteessa, jossa elatusavun maksamisen laiminlyönti on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä.

Ensisijaisten etuuksien riittävyttä voidaan arvioida tarkastelemalla toimeentulotuen myöntämistä. Lasta huoltava opiskelijaruokakunta sai huhtikuussa 2017 perustoimeentulotukea keskimäärin 555,95 euroa kuukaudessa, kun kaikki lapsiperheet saivat tukea keskimäärin 579,69 euroa. Opiskelijaruokakunnista yksinhuoltajat saivat tukea keskimäärin 526,91 euroa ja kahden huoltajan perheet keskimäärin 643,63 euroa. Kaikkien lapsiperheiden osalta yksinhuoltajat saivat tukea keskimäärin 510,37 euroa ja kahden huoltajan perheet keskimäärin 686,90 euroa.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Lasta huoltavien opiskelijoiden toimeentulon parantamiseksi ehdotetaan opintorahaan 75 euron huoltajakorotusta, jolloin opintoraha olisi kuukaudessa 325,28 euroa kuukaudessa. Siihen olisi oikeus opintorahan saajavilla alle 18-vuotiaaan lapsen huoltajilla. Korotus olisi huoltaja-kohtainen, jolloin sen voisivat saada molemmat lasta huoltavat vanhemmat tai muut huoltajat. Lapsen huoltajalla tarkoitettaisiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) mukaisia huoltajia. Huoltajakorotusta ei otettaisi tulona huomioon asumistuessa, sotilasavustuksessa eikä määrättäessä varhaiskasvatuksen maksuja tai kotihoidon tai yksityisen hoidon tuen hoitolisää. Huoltajakorotus voitaisiin maksaa Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä elatustuen korvauksena ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (580/2008) mukaista elatustukea sen vuoksi, että opintorahan saaja on laiminlyönyt lapsen elatusvelvollisuuden. Eli se ohjattaisiin lapsen elatukseen käytettäväksi siltä ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain mukaista elatustukea. Tarkoitus on lisäksi, että opintotuen huoltajakorotusta ei oteta huomioon elatusvelvollisen maksukyvyttömyyttä arvioitaessa (elatustukilaki 21 §). Huoltajakorotuksen tarkoitus olisi parantaa lasta huoltavan opiskelijan taloudellisia edellytyksiä opiskeluun sekä kompensoida korkea-asteen opintorahan leikkausta ja lasta huoltavien asumistuen ehtojen kiristymistä. Huoltajakorotus mahdollista lasta huoltavalle opiskelijalle käyttövaroja opiskelun ja lapsen huollon ja hoidon yhdistämiseksi.

Muun kuin julkisen valvonnan alaisen koulutuksen opintotukioikeutta täsmennettäisiin ammatillisen koulutuksen reformin johdosta siten, että opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksenä olisi, että koulutuksen tulisi vastata ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta, jonka tavoitteena on tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen. Lisäksi ehdotetaan eräitä muita täsmennyksiä opintotukioikeuden myöntämiseksi.

Päätoimisten opintojen määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätoimista olisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon, tutkinnon osan, ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen olisi päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman edellyttämä opintojen laajuus on vähintään 4,5 opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot olisivat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia, 4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti. Muussa kuin korkeakoulussa ulkomailta suoritettavat opinnot voitaisiin katsoa päätoimisiksi myös, jos opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Vastaavaa määritelmää käytetään myös arvioitaessa Suomessa suoritettavien vastaavien opintojen päätoimisuutta.

Opintotukiajan pidennyksen ehtoja ehdotetaan yksinkertaistettavaksi. Pidentämisen edellytyksenä olisi, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Pidennyksen saisi enintään yhdeksälle tukikuukaudelle, mutta vaadittavien opintojen kestoa ei rajoitetai yhteen lukuvuoteen. Asetuksen tasolla ei tällöin olisi enää tarve määritellä tarkemmin pidennyksen perusteita.

Lukuvuoden tukikuukausien määrässä ehdotetaan otettavaksi aiempaa paremmin huomioon oppilaitoskohtaiset erityispiirteet opintojen järjestämisessä sekä opiskelijan yksilölliset opinnot.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset

Opintorahan huoltajakorotus olisi 75 euroa kuukautta kohden, josta aiheutuva menolisäys olisi vuositasolla noin 10 milj. euroa. Määräraha-arvio perustuu siihen, että keskimäärin korotusta maksettaisiin seitsemän opintotukikuukaudelta lukuvuodessa. Huoltajakorotuksen saisi arviolta 19 000 lasta huoltavaa opiskelijaa.

Muilla ehdotetuilla muutoksilla ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia.

3.2 Vaikutukset opiskelijan asemaan ja talouteen

Alle 18-vuotiasta lasta huoltava opiskelija olisi oikeutettu opintorahan huoltajakorotukseen, mikä parantaisi arviolta 19 000 lasta huoltavan opiskelijan toimeentuloa. Opintorahan määrä nousisi lasta huoltavalla opiskelijalla 250,28 eurosta 325,28 euroon kuukaudessa (30 %). Huoltajakorotuksen käyttöönotto lisäisi opiskelijan käyttövaroja ja parantaisi edellytyksiä opiskelun ja lapsen huoltajuuden yhdistämiseen.

Ne vanhemmat, jotka eivät ole huoltajia, eivät saisi etuutta. Heillä ei ole samoja opiskelun ja lapsen huoltovastuusta aiheutuvia taloudellisia ja käytännöllisiä haasteita kuin ensisijaisilla huoltajilla. Huoltajakorotuksen kohdentaminen huoltajille vähentäisi tilanteita, joissa huoltajakorotus peritään Kansaneläkelaitokselle elatustuen maksamisesta syntyneeseen takautumissaatavaan.

Opintorahan huoltajakorotus ei vähentäisi asumistukea, lasten hoidon tukia tai elatustukea. Huoltajakorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle pienentää takautumissaatavaa opiskelijalta. Opintotuen huoltajakorotusta ei oteta huomioon elatusvelvollisen maksukyvyttömyyttä arvioitaessa, jolloin se ei heikennä elatusvelvollisen opiskelijan mahdollisuutta saada maksuvapautusta takautumissaatavasta tilanteesta, jossa elatusavun maksamisen laiminlyönti on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä.

Huoltajakorotusta ei myöskään otettaisi tulona huomioon sotilasavustuksessa, jolloin se ei vähentäisi sotilasavustuksen määrää. Muutos parantaisi sellaisten lapsiperheiden toimeentuloa, joissa asevelvollisuutta suorittavan henkilön omainen saa sotilasavustusta ja opintotukea. Näitä opiskelijoita on Kelan tilaston mukaan alle kymmenen henkilöä. Muutos on perusteltu korkea-asteen opintorahan leikkauksen kompensoimiseksi.

Opiskelijan opintotukioikeus ja tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa turvataan. Opiskelija saisi opintotukea, jos koulutus vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta, jonka tavoitteena on tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen. Opiskelija voisi opintojensa päätyttyä hakeutua koulutuksen järjestämisluvan saaneeseen oppilaitokseen tutkinnon tai tutkinnon osan tai osien suorittajaksi. Koulutuksen järjestäjä vastaisi tällöin tutkinnon tai sen osan tai osien henkilökohdistamisesta.

Päätoimisen opiskelun määritelmässä ja lukuvuoden tukikuukausien määräytymisessä huomioidaisiin oppilaitoskohtaisia erityispiirteitä opintojen järjestämisessä. Opintotuella tai työttö-

myysturvalla opiskelevat opiskelijat olisivat yhdenvertaisessa asemassa, kun päätoimisen opiskelun määritelmä olisi samansisältöinen.

Korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä olisi, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Pidennyksen saisi enintään yhdeksälle tukikuukaudelle, mutta vaadittavien opintojen kesto ei rajoitettaisi yhteen lukuvuoteen, eikä laajuutta enintään 75 opintopisteeseen. Pidennys voitaisiin myöntää ehtojen täytyessä välittömästi tutkintokohtaisen tukiajan päätyttyä. Muutos korostaa opintotuen ensisijaisuutta opintojen rahoitusmuotona.

3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetut muutokset helpottaisivat järjestelmän ymmärrettävyyttä ja opintotuen toimeenpanoa. Ehdotetut muutokset aiheuttaisivat lisätyötä toimeenpanossa erityisesti suunnittelu- ja käyttöönottovaiheessa. Opintorahan huoltajakorotuksen käyttöönoton edellyttämät tietojärjestelmämuutokset eivät olisi merkittävän suuria, koska korotuksen kohdentamisessa voidaan hyödyntää väestörekisteritietoja.

Nykyisin noin 30 muulla kuin julkisen valvonnan alaisilla koulutuksen järjestäjällä on opintotukioikeus. Muiden kuin julkisen valvonnalaisten koulutuksen opintotukioikeuden arvioimiseksi ehdotetaan, että opetushallitus antaisi Kelan pyynnöstä lausunnon siitä, että vastaako koulutus ammatillisen koulutuksen lain mukaista koulutusta. Tämä lisäisi opetushallituksen työmäärää hyvin vähän, koska lausuntoa pyydetäisiin vain epäselvissä tapauksissa ja uusien hakemusten yhteydessä.

3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Opintorahan huoltajakorotus parantaisi lasta huoltavien opiskelijoiden opintotuen tasoa edistään samalla opiskelijalapsiperheiden hyvinvointia. Huoltajakorotusta ei otettaisi tulona huomioon asumistuessa, sotilasavustuksessa eikä määrättäessä varhaiskasvatuksen maksuja tai kotihoidon tai yksityisen tuen hoidon hoitolisää, joten se ei muodostaisi lapsiperheille uusia kannustin ongelmia. Huoltajakorotus parantaisi lapsen oikeutta saada elatusta vanhemmaltaan ja se olisi yhteen sovitettu elatustuen tavoitteiden kanssa. Etuus kohdennettaisiin huoltajuuden perusteella, jolloin siihen olisi oikeus lasta huoltavilla vanhemmilla sekä muulla henkilöllä, jolle huolto on uskottu. Tällöin etuuden piiriin kuuluisivat kaikki lasta hoitavat ja huoltavat aikuiset, josta vastaavat lapsen hyvinvoinnista muutoinkin. Huoltajuuden perusteella etuus kohdentuisi myös useimmissa tapauksissa juuri niille vanhemmalle tai huoltajille, jonka luona lapsi asuu.

4 Asian valmistelu

Lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) toimeenpantiin hallitusohjelman edellyttämät muutokset opintotukeen. Sivistysvaliokunta katsoi muutosten kiristävän erityisesti lasta huoltavien taloudellista asemaa. Eduskunnan vastaukseen hallituksen esitykseen laeiksi opintotukilain ja tuloverolain 127 d §:n muuttamisesta sisältyi lausuma, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto harkitsee opintotukeen huoltajakorotusta. Valtioneuvosto päätti lain vahvistamisen yhteydessä 13.1.2017 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

HE 139/2017 vp

Vuosia 2018—2021 koskevan julkisen talouden suunnitelmassa on päätetty, että perheellisten opiskelijoiden toimeentulon turvaamiseen tehdään 75 euron huoltajakorotus. Muutos lisää valtion menoja vuositasolla noin 10 milj. euroa. Esitys on valmisteltu virkatyönä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi opintotukilain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi lähetettiin oikeusministeriöön, sosiaali- ja terveysministeriöön, työ- ja elinkeinoministeriöön, valtiovarainministeriöön, Kansaneläkelaitokselle, opintotuen muutoksenhakulautakunnalle, opetushallitukselle, lapsiasiainvaltuutetulle, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry:lle, Suomen Lukiolaisten Liitto ry:lle, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry:lle, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry:lle, Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry:lle, Suomen Yliopistot UNIFI ry:lle, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto - ARENE ry:lle sekä Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry:lle sekä muille kuin julkisen valvonnan alaisille koulutuksen järjestäjille, joiden koulutukseen voi saada opintotukea. Lisäksi lausuntopyyntö lähetettiin perhepolitiikan alalla toimiville järjestöille: Adoptioperheet ry, Elatusvelvollisten Liitto ry, Etävanhempien liitto ry, Lastensuojelun Keskusliitto, Lapsiasiavaltuutettu, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry, Yhdenvertaisuusvaltuutettu sekä Väestöliitto.

Lausunnon antoi yhteensä 26 tahoa. Lausunnoissa kannatettiin laajasti kaikkia esityksen ehdotuksia. Erityisen tarpeellisenä pidettiin opintorahan huoltajakorotusta. Sosiaali- ja terveysministeriö toivoo jatkovalmistelussa arvioitavan huoltajakorotuksen sitomista huoltajuuden sijasta lapsen elatusvelvollisuuteen, koska lasta kohtaan elatusvelvollinen henkilö ei ole aina lapsen huoltaja. Kansaneläkelaitos puolestaan ehdotti lausunnossaan, että huoltajakorotukseen tulisi olla oikeus lapsen vanhemmalla sekä muulla huoltajalla. Perhepolitiikan alalla toimivilla järjestöillä oli erilaisia näkemyksiä huoltajakorotuksen kohdentamisesta. Jatkovalmistelussa arvioitiin eri vaihtoehtoja ja pitäydyttiin lausuntoluonnoksen mukaisessa vaihtoehdossa, koska se kohdentaisi etuuden tarkoituksenmukaisemmin kuin esimerkiksi vaihtoehto, jossa huoltajakorotukseen olisi oikeus alaikäisen lapsenvanhemmilla riippumatta siitä ovatko lapsen huoltajia.

Koska huoltajakorotuksen tarkoitus on parantaa lasta huoltavan opiskelijan toimeentuloa, kohdennetaan se lapsen huoltajille, joita voivat olla lapsen vanhemmat tai muut henkilöt, joille huolto on uskottu.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki opintotukilain muuttamisesta

4 a §. *Opintotukioikeus muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään edellytyksistä, joiden perusteella opintotukea voidaan myöntää muuhun kuin julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan nykytilaa vastaavasti, että opintotukea myönnettäisiin Suomessa järjestettyyn muuhun kuin julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen, jos Kansaneläkelaitos on koulutuksen järjestäjän hakemuksesta myöntänyt koulutukseen opintotukioikeuden. Voimassa olevan 1 momentin kolmannen kohdan mukaan opintotukioikeuden edellytyksenä on, että koulutus valmistaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen näyttötutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen.

Opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksenä olisi ehdotetun 1 momentin ensimmäisen kohdan mukaan, että koulutus vastaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta, jonka tavoitteena on tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen. Ehdotettu ensimmäinen kohta on tarpeen, koska ammatillisessa koulutuksessa siirrytään yhteen, näyttöön perustuvaan tutkinnon suorittamistapaan. Tämän vuoksi voimassa olevasta momentin kolmannen kohdan mukaisesta säätelystä luovuttaisiin. Muun kuin julkisen valvonnan alaisen koulutuksen järjestäjän järjestämä koulutus voisi vastata ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa tai edellä mainittujen tutkintojen osia. Koulutuksen tulisi olla voimassa olevaa lakia vastaavasti tutkinnon perusteiden mukaista siten, että opiskelijalla olisi opintojen päätteeksi riittävät valmiudet ammatillisen tutkinnon tai sen osan suorittamiseen. Käytännössä opintotukioikeuden edellytyksenä olisi, että liiketaloudellisin perustein koulutuspalveluita ostaneilla henkilöillä olisi nykytilaa vastaavasti opintojen päätteeksi mahdollisuus antaa näyttö ja suorittaa ammatillisen koulutuksen tutkinto tai tutkinnon osa. Uuden 1.1.2018 voimaan tulevan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n perusteella ammatillisen koulutuksen järjestäjä vastaa näytön toteuttamisesta. Koulutuksen järjestäjällä tarkoitetaan tahoa, jolle on myönnetty ammatillisen koulutuksen lain 3 luvussa tarkoitettu koulutuksen järjestämislupa. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:n 6 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tarjota mahdollisuus suorittaa tutkinto taikka tutkinnon osa myös ilman tutkintokoulutukseen osallistumista sekä yhteistyössä sellaisten toimijoiden kanssa, jotka tarjoavat osaamisen kehittämispalveluita liiketaloudellisin perustein.

Toisen kohdan mukaan edellytyksenä olisi, että koulutuksen järjestäjällä on toiminnalliset, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Kolmannen kohdan mukaan opintotuen myöntämisen edellytyksenä olisi nykyisen 1 momentin 2 kohdan mukaisesti lisäksi se, että koulutuksen järjestäjä on järjestänyt kyseistä koulutusta vähintään vuoden ajan.

Ehdotetun toisen kohdan mukaan koulutuksen järjestäjällä tulisi olla toiminnalliset edellytykset sekä voimassa olevaa 1 momentin 1 kohtaa vastaavasti ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen. Toiminnallisilla edellytyksillä tarkoitetaan esimerkiksi taroituksenmukaisia oppimisympäristöjä ja välineitä sekä koulutuksen järjestäjän edellytyksiä hoitaa opintotukilaisissa säädetty tehtävät. Ammatillisia edellytyksiä arvioitaessa voitaisiin kiinnittää huomiota esimerkiksi mahdollisen opetussuunnitelman tai opetuksen järjestämistä

koskevan toimintasuunnitelman ja opetusjärjestelmien asianmukaisuuteen, opetushenkilökunnan pätevyyteen ja hallinnon järjestämiseen. Suunnitelmien asianmukaisuutta arvioitaisiin vertaamalla niitä Opetushallituksen määräämiin tutkinnon perusteisiin ja tutkinnon perusteiden sisältöön.

Ehdotetun 2 momentin mukaan Opetushallitus antaisi Kansaneläkelaitoksen pyynnöstä lausunnon siitä, vastaako 1 momentin mukainen koulutus sisällöltään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista tutkintokoulutusta. Uusi säännös on tarpeen sellaisia koulutuksia varten, joista Kansaneläkelaitos ei käytettävissä olevien tietojen perusteella pysty arvioimaan koulutuksen vastaavuutta. Opintotukioikeus voitaisiin 3 momentin mukaan nykyistä 2 momenttia vastaavasti myöntää myös valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettävään muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen, jos koulutus tuottaa yleisesti tunnustetun ammattipätevyyden ja muut opintotukioikeuden myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Kansaneläkelaitos voisi ehdotetun 4 momentin mukaan voimassa olevaa 3 momenttia vastaavasti perua koulutukseen myönnetyn opintotukioikeuden, jos opintotukioikeuden myöntämiselle säädetyt edellytykset eivät täyty. Jos koulutuksen opintotukioikeus perutaan, ovat opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa ennen tukioikeuden perumista aloittaneet opiskelijat oikeutettuja opintotukeen koulutuksen päättymiseen asti.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin ehdotetun 5 momentin mukaan voimassa olevan 4 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksistä, opintotukioikeuden hakemisesta, myöntämisestä ja perumisesta sekä koulutuksen järjestäjän selvitys- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

5 a §. Päätoimiset opinnot. Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat voimassa olevia 1 ja 2 momenttia. Voimassa olevan pykälän kolme momentissa säädetään, että ammatilliset ja muut kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettut opinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti. Kun opintojen laajuutta ei ole mitoitettu opintoviikkoina eikä osaamispisteinä, edellytetään opetus- tai koulutusohjelman mukaiseen opetukseen tai opintoihin kuuluvaan harjoitteluun osallistumista keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Työhön ja itsenäiseen elämään valmistava koulutus on kuitenkin aina päätoimista.

Pykälän 3 momentin säännös ehdotetaan uudistettavaksi opintotuen sujuvan myöntämisen takaamiseksi siten, että tutkintotavoitteisen ja muun kuin tutkintotavoitteisen koulutuksen päätoimisuus määriteltäisiin nykyistä selkeämmin. Ehdotetut muutokset ottaisivat huomioon ammatillisen koulutuksen uudistuneet järjestämistavat.

Ehdotetun 3 momentin mukaan päätoimista olisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan taikka ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmistavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Ehdotetun uuden 4 momentin mukaan muut kuin 1—3 momentissa tarkoitettut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia,

4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti. Säännöstä sovellettaisiin arvioitaessa koulutuksen päätoimisuutta muussa kuin korkeakoulutuksessa, lukiokoulutuksessa sekä muussa kuin tutkintotavoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa suoritettavat opinnot olisivat ehdotetun 5 momentin mukaan voimassa olevaa 4 momenttia vastaavasti päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimisiksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voitaisiin katsoa päätoimisiksi myös, jos opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Määritelmä olisi voimassa olevaa säännöstä yksinkertaisempi, koska muut opinnot arvioitaisiin vain opetussuunnitelman mukaisen viikkotuntimäärän perusteella ja voimassa olevan lain mukaisesta viittauksesta 1 ja 2 momentin mukaisista määritelmistä opintojen laajuuteen luovuttaisiin. Opintotukea ei kuitenkaan voimassa olevan lain mukaisesti myönnettäisi kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 a §. *Oikeus korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidennykseen.* Voimassa olevan pykälän mukaan korkeakoulututkinnon suorittamista varten myönnettävää 7 §:n 3 momentin mukaista opintotuen enimmäisaikaa voidaan pidentää opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi. Enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä on 1 momentin 1 kohdan mukaan, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. 1 momentin 2 kohdan mukaan edellytyksenä on lisäksi, että tutkinnon suorittamisen arvioidaan edellyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan. Pykälän 2 momentin mukaan tämän pykälän mukaista opintotukea voidaan myöntää yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta. Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin pidennyksen hakemisesta ja sen myöntämisen perusteista.

Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi kuvaamaan opiskelijan oikeutta tukiajan pidennykseen. Enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä olisi voimassa olevan 1 momentin mukaisesti, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Opiskelijan olisi liitettävä hakemukseen lääkärintodistus tai muu riittävä selvitys, joka voisi olla esimerkiksi korkeakoulun selvitys mahdollisten opintojärjestelyjen vaikutuksesta opintojen viivästymiseen. Voimassa olevan lain 1 momentin 2 kohdan mukaisesta sääntelystä luovuttaisiin. Tällöin pidennyksen ehtona ei enää olisi se, että tutkinnon suorittaminen edellyttää opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan. Samalla olisi tarkoituksenmukaista luopua jäljellä olevien opintojen laajuuden tarkastelusta, koska pidennys olisi tarkoituksenmukaista opiskelijan toimeentulon turvaamiseksi vuoksi silloinkin kun päätoimista opiskelua olisi jäljellä yli yhden lukuvuoden tai enemmän kuin 75 opintopistettä. Näistä ehdoista säädetään opintotukiasetuksen 7 a §:ssä.

Muutoksella estetään se, että opiskelija joutuisi hakeutumaan toimeentulotuen piiriin joksikin aikaa täyttääkseen ehdon jäljellä olevien opintojen laajuudesta. Myöskään työttömyysturvan piiriin hakeutuminen ei olisi tässä tilanteessa tarkoituksenmukaista opintojen loppuunsaattamiseksi. Valtioneuvoston asetuksella ei olisi enää tarpeen säätää pidennyksen hakemisesta ja sen myöntämisen ehdoista.

Ehdotetun 2 momentin mukaan pykälän mukaista opintotukea voi saada yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta siten, että 7 §:n 2 momentin mukainen tukikuukausien määrä ei ylitä.

Ehdotettu 2 momentin ensimmäinen lause vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia. Sivulause olisi tarpeellinen takaamaan säännöksen vakiintuneen soveltamiskäytännön.

7 c §. Lukuvuoden tukikuukausien määrä. Voimassa olevan pykälän mukaan korkeakoulututkintoa varten opintotuki myönnetään yleensä yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Opintotuki voidaan kuitenkin myöntää pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana yhdeksää kuukautta pidemmän ajan. Jos lukuvuoden säännönmukainen kesto on ulkomaisessa korkeakoulussa yhdeksää kuukautta pidempi, myönnetään opintotuki täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä siten, että opiskelukuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää. Pykälän 2 momentin mukaan kalenterikuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Pykälän kirjoitustapaa ja sisältöä ehdotetaan uudistettavaksi siten, että 1 momentin ensimmäisen kohdan mukaan opintotuki myönnettäisiin Suomessa korkeakoulututkintoa varten yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Momentin toisen kohdan mukaan ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen ja ammatillista perustutkintoa varten opintotuki myönnettäisiin kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Määritelmän lähtökohtana on se, että yleensä päätoimiset korkeakouluopiskelijat opiskelevat Suomessa syyskuusta toukokuun loppuun. Ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja ammatillista perustutkintoa puolestaan opiskellaan päätoimisesti elokuusta toukokuun loppuun. Ehdotettu muutos mahdollistaisi sen, että Kansaneläkelaitosvoisi myöntää tutkintoa suorittaville lukuvuosittaisen tuen ohjelmallisesti yleensä joko yhdeksälle tai kymmenelle kuukaudelle, ellei opiskelija itse olisi hakenut tukea lyhyemmälle tai pidemmälle ajalle. Ehdotetun 2 momentin mukaan opintotuki voitaisiin hakemuksesta myöntää 1 momentissa säädettyä lyhyemmäksi ajaksi. Opintotuki voitaisiin hakemuksesta myöntää myös 1 momentissa säädettyä pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana sitä pidemmän ajan. Lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan kuitenkin myöntää voimassa olevan 3 momentin mukaisesti vastaavasti enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Lukuvuoden tukikuukaudet määräytyisivät oppilaitoskohtaisesti sekä opiskelija oman opintosuunnitelman mukaan. Säädös olisi nykyistä selkeämpi ja vastaisi pääosin nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan kalenterikuukausi oikeuttaisi voimassa olevaa pykälän 2 momenttia vastaavasti opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää. Säännöstä käytettäisiin myönnettäessä opintotukea Suomessa harjoitettaviin muihin kuin tutkinto-opintoihin sekä myönnettäessä opintotukea lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi kuin 1 momentin 1 tai 2 kohdan perusteella. Kalenterikuukausikohtaista laskentamallia ei ole tarkoitettu sovellettavaksi oppilaitoksen tavanomaisina syys-, joului- tai talvilomakuukausina.

Ulkomailla opiskelua varten opintotuki myönnettäisiin ehdotetun 4 momentin mukaan täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä siten, että opiskelukuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää. Voimassa olevan lain 1 momentin mukaisesti korkeakouluopintojen tukiaika on ulkomailla yleensä yhdeksän kuukautta lukuvuodessa kuten Suomessakin. Jos lukuvuoden säännönmukainen kesto on ulkomaisessa korkeakoulussa yhdeksää kuukautta pidempi, myönnetään opintotuki täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä siten, että opiskelukuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää. Ehdotuksen mukaan ulkomaille myönnettävien tukikuukausien määrä perustuisi

jatkossa vain yhteen säännökseen. Tukikuukausien laskenta perustuisi opintojen alkamispäivästä lukien tehtävään laskentamallin. Ehdotettu sääntely on perusteltua, sillä käytännössä ulkomaisissa oppilaitoksissa lukuvuoden alku ja loppupäivissä on enemmän vaihtelua kuin Suomessa. Ehdotettu muutos takaa opintotuen ulkomailta opiskeleville läsnäolokuukausien ajaksi. Lukukauden alussa tai lopussa oleva opiskelukuukausi olisi tällöin muutamankin opiskelupäivän perusteella opintotukeen oikeuttava, mikä on perusteltua ulkomailta opiskelevien korkeampien elinkustannusten vuoksi.

11 §. Opintorahan määrä. Voimassa olevassa 11 §:ssä säädetään opintorahan määrästä. Esityksessä pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle maksettavasta opintorahasta sekä avioliitossa olevan opiskelijan opintorahasta. Opintorahan määrä olisi kuukaudessa 2 kohdan mukaan muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias, sekä 250,28 euroa, kun opiskelija on avioliitossa tai täyttänyt 18 vuotta. Kohtaan otettaisiin säännös avioliitossa olevan opiskelijan opintorahan määrästä, joka olisi voimassa olevan lain mukainen. Elatusvelvollisen opintorahan määrästä ei kuitenkaan enää säädettäisi erikseen, koska kolmannessa kohdassa säädettäisiin huoltajakorotukseen oikeutetun opiskelijan opintorahan määrästä. Elatusvelvollisilla on tarkoitettu vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti opiskelijoita, joilla on lapsi. Säännöksen perusteella elatusvelvolliset ovat olleet oikeutettuja opiskelijan iästä tai asumismuodosta riippumatta korkeimpaan mahdolliseen opintorahaan. Oikeutta 2 kohdan mukaiseen 250,28 euron opintorahaan ei jatkossa olisi sellaisella vanhempansa luona asuvalla tai alle 18-vuotiaalla naimattomalla opiskelijalla, joka on elatusvastuussa, mutta joka ei ole lapsensa huoltaja. Kansaneläkelaitoksen selvittelyjen mukaan tällaisia henkilöitä on hyvin vähän. Ehdotetussa 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että opintorahan määrä kuukaudessa on 12 §:n mukaiseen opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalla 325,28 euroa kuukaudessa. Ehdotetussa uudessa 6 momentissa säädettäisiin, että 1 momentin 3 kohdan opintorahaan sisältyy huoltajakorotus, jonka määrä on 75 euroa kuukaudessa. Korotuksen määrästä on tarpeen säätää erikseen, koska huoltajakorotusta ei ole tarkoitus ottaa tulona huomioon asumistuessa, sotilasavustuksessa, varhaiskasvatuksen maksuja ja kotihoidon tai yksityisen hoidon tuen hoitolisää määrättäessä.

12 §. Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi siitä lailla 4/2017 poistetun 12 pykälän tilalle uusi 12 pykälä, jossa säädettäisiin oikeudesta opintorahan huoltajakorotukseen. Ehdotuksen mukaan alle 18-vuotiaan lapsen huoltajalla olisi oikeus 11 §:n 6 momentin mukaiseen huoltajakorotukseen. Lapsen huoltajalla tarkoitettaisiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) mukaisia huoltajia. Kyseisen lain 3 §:n mukaan lapsen huoltajia ovat hänen vanhempansa tai henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu. Lapsen huolto päättyy, kun lapsi täyttää kahdeksantoista vuotta tai sitä ennen menee avioliittoon.

Oikeus 11 §:n 6 momentin mukaiseen opintorahan huoltajakorotukseen alkaisi sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa opiskelijasta on tullut alaikäisen lapsen huoltaja. Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen päättyisi sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa nuorin opiskelijan huollettavana oleva lapsi täyttää 18 vuotta tai olosuhteissa tapahtuu muu sellainen muutos, jonka seurauksena opiskelija ei enää ole alaikäisen lapsen huoltaja.

13 §. Opintorahan huoltajakorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 §, jonka mukaan opintorahan huoltajakorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä elatustuen korvauksena ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain

(580/2008) mukaista elatustukea sen vuoksi, että opintorahan saaja on laiminlyönyt lapsen elatusvelvollisuuden. Tarkoituksena on, että lapsen elatuksesta aiheutuvien kustannusten kattamisen vuoksi maksettava huoltajakorotus maksettaisiin laiminlyöntitilanteissa Kansaneläkelaitokselle sen maksaman elatustuen korvaukseksi. Menettely on sama kansaneläkkeen tai työttömyysturvan lapsikorotuksessa.

17 a §. *Opiskelijan omien tulorajojen tarkistus.* Lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) on säädetty opiskelijan omia tulorajojen tarkistamista koskevassa 17 a §:ssä siten, että edellä 17 §:ssä säädettyjä tulorajoja tarkistetaan joka toinen vuosi 1 päivästä tammikuuta yleisen ansiotasoindeksin muutoksen mukaisesti, mutta vain, jos tulorajat nousevat indeksimuutoksen johdosta. Tulorajojen tarkistukset vastaavat kulloinkin kolmannen vuosineljänneksen loppuun mennessä toteutunutta kahden vuoden ajanjaksona tapahtunutta muutosta. Yleisen ansiotasoindeksin mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään euroon.

Säännökseen on tarpeen lisätä viittaus 27 §:n 4 momentissa säädettyjen euromäärien tarkistamisesta yleisen ansiotasoindeksin perusteella. 27 §:ssä säädetään takaisinperinnästä. Pykälän 4 momentin mukaan opiskelijan 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun vuositulon ylittäessä vapaan tulon, ylityksen jokaista alkavaa 1 310 euroa kohden peritään takaisin yhden tukikuukauden opintoraha ja asumislisä aikajärjestyksessä alkaen kalenterivuoden viimeisestä tukikuukaudesta. Jos vapaan tulon ylitys on ollut enintään 220 euroa, liikaa maksettua tukea ei kuitenkaan peritä takaisin. Ehdotuksen mukaan myös näitä euromääriä tulee tarkistaa ansiotasoindeksin noustessa.

19 §. *Vanhempien tulojen huomioon ottaminen.* Lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) on muutettu vanhempien tulojen huomioon ottamista koskevaa 19 §:ää siten, että muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot otetaan huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle 20-vuotias ja asuu vanhempansa luona, sekä asumislisää myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Tulot otetaan huomioon mainitun ikärajan täyttämistä edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Vanhempien tuloja ei kuitenkaan oteta huomioon, jos opiskelija on avioliitossa tai elatusvelvollinen. Jos opiskelijan vanhemmat ovat eronneet tai asuvat pysyvästi välien rikkoutumisen vuoksi erillään, vain sen vanhemman tulot otetaan huomioon, jonka luona opiskelija asuu tai on viimeksi asunut. Jos opiskelija on alle 18-vuotias ja hän on vanhempansa ja tämän uuden aviopuolison yhteisessä kodissa huollettavana, myös uuden aviopuolison tulot otetaan huomioon.

Esityksessä ehdotetaan 1 momenttia muutettavaksi siten, että muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot otetaan huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle 20-vuotias ja asuu vanhempansa luona, sekä opintorahaa ja asumislisää myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Lauseeseen on tarpeen lisätä sana opintoraha, koska lakimuutoksella ei ollut tarkoitus poistaa vanhempien tulojen vähentävää vaikutusta myönnettäessä opintorahaa muussa kuin korkeakoulussa opiskelevalle alle 18-vuotialle itsenäisesti asuvalle opiskelijalle.

Voimassa olevan säännöksen mukaan vanhempien tuloja ei oteta huomioon, jos opiskelija on avioliitossa tai elatusvelvollinen. Elatusvelvollisuudella tarkoitetaan voimassa olevassa laissa opiskelijaa, jolla on lapsi. Opintotuessa olisi tarkoituksenmukaista, että lasta huoltavan opiskelijan vanhemman tuloja ei otettaisi huomioon, jos opiskelija olisi opintorahan huoltajakorotusta saava lapsen huoltaja. Ehdotuksen mukaan vanhempien tuloja ei otettaisi huomioon, jos opiskelija on avioliitossa tai saa opintorahan huoltajakorotusta.

31 §. Päätöksen poistaminen. Pykälässä säädetään päätöksen poistamisesta. 1.1.2018 voimaan tulevalla lailla opintotukilain muuttamisesta 559/2017 lakkautetaan opintotukilautakunnat, johon liittyen laista poistettiin maininnat opintotukilautakunnista. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi 1 momenttiin sana opintotukilautakunnan, jotta opintotukilautakuntien tekemiä päätöksiä voidaan poistaa vielä 1.1.2018 jälkeen. Päätöksen virheellisyys tai lainvastaisuus selviää yleensä vasta pitkän ajan kuluttua. Muutos on tarpeellinen, jotta Kela tai asianosainen voi hakea lautakuntien päätösten poistamista senkin jälkeen kun opintotukilautakuntia ei enää ole.

1.2 Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

11 §. Varhaiskasvatuksen maksun määräämisen perusteena olevat tulot. Pykälän 1 momentin mukaan varhaiskasvatuksesta määrättävästä maksusta päätettäessä otetaan huomioon lapsen, hänen vanhempansa tai muun huoltajansa sekä heidän kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, otetaan kuukausitulona huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo. Veronalaisena tulona voidaan ottaa huomioon myös viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut vastaavat veronalaiset tulot korotettuina niillä prosenttimäärillä, jotka Verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakkoperinnän laskemisperusteista määrää. Pykälän 2 momentin mukaan tulona ei oteta huomioon eräitä etuuksia mukaan lukien opintorahaa taikka opintotuen asumislisää.

Esityksessä ehdotetaan, että tuloina ei otettaisi huomioon opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea, jolloin se kattaisi kaikki opintotukilain mukaiset etuudet. Muutoksen tarkoituksen on varmistaa se, että opintorahan huoltajakorotus ei vaikuttaisi varhaiskasvatuksen asiakasmaksun määrään, koska huoltajakorotuksen on tarkoitus parantaa lasta huoltavan toimeentuloa.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 6 §:ssä säädetään, että hoitolisää määrättäessä perheen tuloina otetaan huomioon, mitä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain (1503/2016) 11 §:ssä säädetään. Ehdotettu muutos täsmentää siten myös hoitolisän tulokäsitettä. Myöskään hoitolisän määrään ei vaikuttaisi opintotukilain mukainen opintotuki, mukaan lukien uusi opintorahan huoltajakorotus.

1.3 Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

15. §. Etuoiikeutetut tulot. Tuloina ei asumistukea laskettaessa oteta 1 momentin 7 kohdan mukaan huomioon opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea opintorahaa lukuun ottamatta. Esityksessä ehdotetaan, että tuloina ei asumistukea laskettaessa oteta huomioon opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea eikä opintorahan huoltajakorotusta opintorahaa lukuun ottamatta. Muutoksen tarkoituksen on varmistaa se, että opintorahan huoltajakorotus ei vähentäisi asumistuen määrää, koska huoltajakorotuksen on tarkoitus parantaa lasta huoltavan toimeentuloa.

1.4 Laki sotilasavustuslain muuttamisesta

11 §. Huomioon otettavat tulot. Pykälässä säädetään sotilasavustuksessa huomioonotettavista tuloista ja tuloista, joita ei oteta huomioon sotilasavustuksessa. Pykälässä säädettyjen kohtien numerointia ehdotetaan muutettavaksi ja pykälän 7) kohdaksi ehdotetaan lisättäväksi opinto-

tukilain (65/1994) opintorahan huoltajakorotus, jota ei otettaisi tulona huomioon sotilasavustuksessa. Opintorahan huoltajakorotus ei tällöin vähentäisi sotilasavustuksen määrää. Sotilasavustuksena maksetaan asevelvollisen omaiselle perusavustus, asumisavustus ja erityisavustus turvaamaan hänen henkilökohtaisia olosuhteitaan ja paikallisia oloja vastaavan kohtuullisen toimeentulon, jollei hän saa sitä käytettävissään olevista tuloista. Etuuden piirissä voi olla asevelvollisen opintotukea saava omainen. Lisäksi kohdassa 11 viitattaisiin yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaiseen asumistukeen.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun opintotukilain 7 a §:n mukaan enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Opintotukea voi saada yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta siten, että 7 §:n 2 momentin mukainen tukikuukausimäärä ei ylitä.

Laissa ei enää säädettäisi pidennyksen saamiseksi siitä, että opinnot edellyttävät päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan. Tällöin olisi tarpeetonta säätää opintotukiasetuksen 7 a §:n 2 momentissa myöskään siitä, että opintojen voidaan katsoa olevan suoritettavissa enintään yhden lukuvuoden aikana, jos opiskelija esittää tätä tarkoittavan opintosuunnitelman ja selvityksen siitä, että tutkinnosta puuttuvien opintojen laajuus on enintään 75 opintopistettä. Opintotukiasetuksen 7 a § on tarkoitus kumota tarpeettomana.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan pääosin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Opintotukilain 5 a ja 7 c §:t sekä laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2018. Opintotukilain 4 a §:ää sovellettaisiin jo ennen lain voimaan tuloa vireille tulleeseen koulutuksen järjestäjän hakemukseen, jos opintotukeen oikeuttavaksi haettava koulutus alkaa 1 päivänä tammikuuta 2018 tai myöhemmin.

Lain 17 a §:n mukainen indeksitarkistus tehtäisiin ensimmäisen kerran 1 päivänä tammikuuta 2018 ja se vastaisi lokakuun 2015 alusta lukien syyskuun 2017 loppuun mennessä tapahtunutta ansiotasoindeksin muutosta. Tarkistus tulisi voimaan vuoden 2018 alusta. Käytännössä ehdotettu muutos otettaisiin huomioon perittäessä tukea takaisin vuoden 2018 tulojen perusteella.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 16 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa iän, alkuperän tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opintotuella turvataan osaltaan perustuslain 16 §:ssä säädettyjä sivistyksellisiä oikeuksia.

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on koulutusjärjestelmän muutosten ja koulutustarpeiden huomioonottaminen opintotuen eräissä myöntämisperusteissa. Esityksen arvioidaan olevan pe-

HE 139/2017 vp

rustuslain 16 §:n mukainen ja edistävän sen tavoitteita. Opintorahan huoltajakorotuksen tarkoituksena on puolestaan parantaa erityisesti lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä opiskeluun, mikä mahdollistaa itsensä kehittämisen varattomuuden sitä estämättä.

Lisäksi esityksessä on otettu huomioon perustuslain 80 §:n 1 momentissa säädetty edellytys yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden säätämisestä lailla. Hallituksen käsityksen mukaan ehdotettuun lakiin ei sisälly sellaisia perusoikeuksien rajoituksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 4 a, 5 a, 7 a, 7 c, 11 ja 17 a § 19 §:n 1 momentti sekä 31 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 4 a § laissa 1243/2013, 5 a § laeissa 345/2004, 408/2005, 1078/2012, 1243/2013 ja 249/2015, 7 a § laissa 52/2011, 7 c § laissa 1243/2013, 11 ja 17 a §, 19 §:n 1 momentti laissa 4/2017 ja 31 §:n 1 momentti laissa 559/2017, sekä
lisätään lakiin siitä lailla 4/2017 kumotun 12 §:n tilalle uusi 12 § sekä lailla 345/2004 kumotun 13 §:n tilalle uusi 13 § seuraavasti:

4 a §

Opintotukioikeus muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa

Opintotukea myönnetään Suomessa järjestettyyn muuhun kuin julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen, jos Kansaneläkelaitos on koulutuksen järjestäjän hakemuksesta myöntänyt koulutukseen opintotukioikeuden. Opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksenä on, että:

1) koulutus vastaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta, jonka tavoitteena on tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen;

2) koulutuksen järjestäjällä on toiminnalliset, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen; ja

3) koulutuksen järjestäjä on järjestänyt kyseistä koulutusta vähintään vuoden.

Opetushallitus antaa Kansaneläkelaitoksen pyynnöstä lausunnon siitä, vastaako 1 momentin mukainen koulutus sisällöltään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta.

Opintotukioikeus voidaan myöntää myös valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettävään muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen, jos koulutus tuottaa yleisesti tunnustettua ammattipätevyyden ja muut opintotukioikeuden myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Kansaneläkelaitos voi perua koulutukseen myönnetyn opintotukioikeuden, jos opintotukioikeuden myöntämiseksi säädetyt edellytykset eivät täyty. Jos koulutuksen opintotukioikeus perutaan, ovat opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa ennen tukioikeuden perumista aloittaneet opiskelijat oikeutettuja opintotukeen koulutuksen päättymiseen asti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksistä, opintotukioikeuden hakemisesta, myöntämisestä ja perumisesta sekä koulutuksen järjestäjän selvitys- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

Lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurssia tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimisiksi opinnoiksi katsotaan myös maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään 25 kurssin laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 10 kurssiin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimisiksi.

Päätoimista on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan taikka ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Muut kuin 1—3 momentissa tarkoitetut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia, 4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa opinnot ovat päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimisiksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voidaan katsoa päätoimisiksi myös, jos opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Opintotukea ei kuitenkaan myönnetä kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 a §

Oikeus korkeakoulututkintoa varten myönnettävään opintotuen enimmäisajan pidennykseen

Opiskelija voi saada korkeakoulututkinnon suorittamista varten opintotukea 7 §:n 3 momentin mukaista opintotuen enimmäisaikaa pidemmälle ajalle. Enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Opiskelijan on liitettävä enimmäisajan pidentämistä koskevaan hakemukseen lääkärintodistus tai muu riittävä selvitys.

Tämän pykälän mukaista opintotukea voi saada yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta siten, että 7 §:n 2 momentin mukainen tukikuukausien määrä ei ylity.

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Opintotuki myönnetään Suomessa:

HE 139/2017 vp

- 1) korkeakoulututkintoa varten yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa;
- 2) ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen ja ammatillista perustutkintoa varten kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää 1 momentissa säädettyä lyhyemmäksi ajaksi. Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää myös 1 momentissa säädettyä pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana sitä pidemmän ajan. Lukio-koulutuksessa opintotuki voidaan kuitenkin myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

Kalenterikuukausi oikeuttaa opintotukeen Suomessa, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Ulkomailla opiskelua varten opintotuki myönnetään täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä siten, että opiskelukuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

11 §

Opintorahan määrä

Opintorahan määrä kuukaudessa on:

- 1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 38,66 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 81,39 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;
- 2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias, sekä 250,28 euroa, kun opiskelija on avioliitossa tai täyttänyt 18 vuotta;
- 3) 12 §:n mukaisesti opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle 325,28 euroa.

Jos opiskelijan vanhempien tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 20 700 euroa vuodessa, korotetaan 1 momentissa säädettyä opintorahan määrää seuraavasti:

- 1) 38,66 euron opintorahaa enintään 59,01 eurolla;
- 2) 81,39 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla;
- 3) 101,74 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla.

Edellä 2 momentissa säädetty korotus pienenee jokaista tuloajan ylittävää täyttä 2 070:tä euroa kohden 10 prosenttia. Korotusta ei makseta, jos 2 momentissa tarkoitettujen tulojen yhteismäärä ylittää 39 000 euroa.

Opiskelija on oikeutettu määrältään samaan opintorahaan kuin vanhempansa luona asuva opiskelija, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto.

Oikeus korkeampaan opintorahaan iän perusteella alkaa sen kuukauden alusta, jona tuensaa- ja täyttää säädetyn iän.

Edellä 1 momentin 3 kohdan mukaiseen opintorahaan sisältyy huoltajakorotus, jonka määrä on 75 euroa kuukaudessa.

12 §

Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen

Opintorahaa saavalla alle 18-vuotiaan lapsen huoltajalla on oikeus 11 §:n 6 momentin mukaiseen opintorahan huoltajakorotukseen. Lapsen huoltajalla tarkoitetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) mukaisia huoltajia.

Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa opiskelijasta on tullut alaikäisen lapsen huoltaja. Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen päättyy sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa nuorin opiskelijan huollettavana oleva lapsi täyttää 18 vuotta tai olosuhteissa tapahtuu muu sellainen muutos, jonka seurauksena opiskelija ei enää ole alaikäisen lapsen huoltaja.

13 §

Opintorahan huoltajakorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle

Opintorahan huoltajakorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä elatustuen korvauksena ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (580/2008) mukaista elatustukea sen vuoksi, että opintorahan saaja on laiminlyönyt lapsen elatusvelvollisuuden.

17 a §

Opiskelijan omien tulojen tulojen tarkistaminen

Edellä 17 §:ssä säädettyjä tuloja sekä 27 §:n 4 momentissa säädettyjä euromääriä tarkistetaan joka toinen vuosi 1 päivästä tammikuuta yleisen ansiotasoindeksin muutoksen mukaisesti, mutta vain, jos tuloajat nousevat indeksimuutoksen johdosta. Tulojen tarkistukset vastaavat kulloinkin kolmannen vuosineljänneksen loppuun mennessä toteutunutta kahden vuoden ajanjaksona tapahtunutta muutosta. Yleisen ansiotasoindeksin mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään euroon.

19 §

Vanhempien tulojen huomioon ottaminen

Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot otetaan huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle 20-vuotias ja asuu vanhempansa luona, sekä opintorahaa ja asumislisää myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Tulot otetaan huomioon mainitun ikärajan täyttämistä edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Vanhempien tuloja ei kuitenkaan oteta huomioon, jos opiskelija on avioliitossa tai saa opintorahan huoltajakorotusta. Jos opiskelijan vanhemmat ovat eronneet tai asuvat pysyvästi väliin rikkoutumisen vuoksi erillään, vain sen vanhemman tulot otetaan huomioon, jonka luona opiskelija asuu tai on viimeksi asunut. Jos opiskelija on alle 18-vuotias ja hän on vanhempansa ja tämän uuden aviopuolison yhteisessä kodissa huollettavana, myös uuden aviopuolison tulot otetaan huomioon.

31 §

Päätöksen poistaminen

Jos tässä laissa tarkoitettua etuutta koskeva Kansaneläkelaitoksen tai opintotukilautakunnan antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, opintotuen muutoksenhakulautakunta voi asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen muilta kuin myönnettyä opintolainan valtiontausta koskevilta osin ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Opintotuen muutoksenhaku-

HE 139/2017 vp

lautakunnan on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluiksi ennen asian ratkaisemista. Muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ . Sen 5 a ja 7 c §:t tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä elokuuta 2018. Lain 4 a §:ää sovelletaan jo ennen lain voimaan tuloa vireille tulleen koulutuksen järjestäjän hakemukseen, jos opintotukeen oikeuttavaksi haettava koulutus alkaa 1 päivänä tammikuuta 2018 tai myöhemmin.

2.

Laki

varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain (1503/2016) 11 §:n 3 momentti seuraavasti:

11 §

Varhaiskasvatuksen maksun määräämisen perusteena olevat tulot

Tulona ei oteta huomioon lapsilisää, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaista etuutta, kansaneläkelain (568/2007) mukaista lapsikorotusta, opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea, asumistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, aikuiskoulutustukea, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaista kulukorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

3.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 15 §:n 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1533/2016, seuraavasti:

15 §

Etuoikeutetut tulot

Tuloina ei asumistukea laskettaessa oteta huomioon:

7) opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea eikä opintorahan huoltajakorotusta opintorahaa lukuun ottamatta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

4.

Laki

sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasavustuslain (781/1993) 11 §, sellaisena kuin se on laeissa 577/2007 ja 940/2012, seuraavasti:

11 §

Huomioon otettavat tulot

Avustusta myönnettäessä otetaan huomioon hakijan ja hänen 4 §:ssä tarkoitettujen perheenjäsentensä palvelusaikana käytettävissä olevat tosiasialliset tulot. Myönnettäessä avustusta 10 a §:n nojalla ei näiden perheenjäsenten tuloja oteta huomioon. Tuloina ei oteta huomioon:

- 1) tämän lain mukaista etuutta;
- 2) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea;
- 3) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaista kulukorvausta;
- 4) Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta;
- 5) äitiysavustuslain (477/1993) mukaista äitiysavustusta;
- 6) lapsilisälain (796/1992) mukaista lapsilisää;
- 7) opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahan huoltajakorotusta;
- 8) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaista etuutta;
- 9) sairausvakuutuslain mukaista asevelvollisen isyyssrahaa;
- 10) asevelvollisuuslain mukaista asevelvollisen päivärahaa;
- 11) yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaista asumistukea;
- 12) veronpalautuksia, eikä
- 13) omaisuudesta saatavaa tuottoa.

HE 139/2017 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 12 päivänä lokakuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho

1.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 4 a, 5 a, 7 a, 7 c, 11 ja 17 a § 19 §:n 1 momentti sekä 31 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 4 a § laissa 1243/2013, 5 a § laeissa 345/2004, 408/2005, 1078/2012, 1243/2013 ja 249/2015, 7 a § laissa 52/2011, 7 c § laissa 1243/2013, 11 ja 17 a §, 19 §:n 1 momentti laissa 4/2017 ja 31 §:n 1 momentti laissa 559/2017, sekä
lisätään lakiin siitä lailla 4/2017 kumotun 12 §:n tilalle uusi 12 § sekä lailla 345/2004 kumotun 13 §:n tilalle uusi 13 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 a §

Opintotukioikeus muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa

Opintotukea myönnetään Suomessa järjestettyyn muuhun kuin julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen, jos Kansaneläkelaitos on koulutuksen järjestäjän hakemuksesta myöntänyt koulutukseen opintotukioikeuden. Opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksenä on, että:

1) koulutuksen järjestäjällä on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset toiminnalleen;

2) koulutuksen järjestäjä on järjestänyt kyseistä koulutusta vähintään vuoden; ja

3) *koulutus valmistaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen näyttötutkinnon tai tutkinnon osan suorittamiseen.*

Lakiehdotus

4 a §

Opintotukioikeus muussa kuin julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa

Opintotukea myönnetään Suomessa järjestettyyn muuhun kuin julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen, jos Kansaneläkelaitos on koulutuksen järjestäjän hakemuksesta myöntänyt koulutukseen opintotukioikeuden. Opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksenä on, että:

1) *koulutus vastaa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta, jonka tavoitteena on tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen;*

2) koulutuksen järjestäjällä on *toiminnalliset, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen;* ja

3) koulutuksen järjestäjä on järjestänyt kyseistä koulutusta vähintään vuoden.

Opetushallitus antaa Kansaneläkelaitoksen pyynnöstä lausunnon siitä, vastaako 1 momentin mukainen koulutus sisällöltään am-

Voimassa oleva laki

Opintotukioikeus myönnetään myös valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettävään muuhun kuin 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun koulutukseen, jos koulutus tuottaa yleisesti tunnustetun ammattipätevyyden ja muut opintotukioikeuden myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Kansaneläkelaitos voi perua koulutukseen myönnetyn opintotukioikeuden, jos opintotukioikeuden myöntämiseksi säädetyt edellytykset eivät täyty. Jos koulutuksen opintotukioikeus perutaan, ovat opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa ennen tukioikeuden perumista aloittaneet opiskelijat oikeutettuja opintotukeen koulutuksen päättymiseen asti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksistä, opintotukioikeuden hakemisesta, myöntämisestä ja perumisesta sekä koulutuksen järjestäjän selvitys- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

Lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurssia tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimisiksi opinnoiksi katsotaan myös maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään 25 kurssin laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 10 kurssiin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-

Lakiehdotus

matillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisista koulutusta.

Opintotukioikeus voidaan myöntää myös valtioneuvoston asetuksella erikseen säädettävään muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen, jos koulutus tuottaa yleisesti tunnustetun ammattipätevyyden ja muut opintotukioikeuden myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Kansaneläkelaitos voi perua koulutukseen myönnetyn opintotukioikeuden, jos opintotukioikeuden myöntämiseksi säädetyt edellytykset eivät täyty. Jos koulutuksen opintotukioikeus perutaan, ovat opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa ennen tukioikeuden perumista aloittaneet opiskelijat oikeutettuja opintotukeen koulutuksen päättymiseen asti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä opintotukioikeuden myöntämisen edellytyksistä, opintotukioikeuden hakemisesta, myöntämisestä ja perumisesta sekä koulutuksen järjestäjän selvitys- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

5 a §

Päätoimiset opinnot

Päätoimisia ovat opinnot, joiden tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaminen. Muut korkeakouluopinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä opiskelukuukautta kohti.

Lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurssia tai jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-opintoina. Päätoimisiksi opinnoiksi katsotaan myös maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden ja vähintään 25 kurssin laajuinen opintokokonaisuus. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 10 kurssiin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Sisäoppilaitoksessa järjestetyt lukio-

Voimassa oleva laki

Lakiehdotus

opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimiseksi.

Ammatilliset ja muut kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetut opinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti. Kun opintojen laajuutta ei ole mitoitettu opintoviikkoina eikä osaamispisteinä, edellytetään opetus- tai koulutusohjelman mukaiseen opetukseen tai opintoihin kuuluvaan harjoitteluun osallistumista keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus on kuitenkin aina päätoimista.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa suoritettavat opinnot ovat päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimiseksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimiseksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voidaan katsoa päätoimiseksi myös, jos opintojen laajuus vastaa 2—4 momentissa tarkoitettuja päätoimisia opintoja. Opintotukea ei kuitenkaan myönnetä kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 a §

Korkeakoulututkintoa varten myönnettävän opintotuen enimmäisajan pidentäminen

Korkeakoulututkinnon suorittamista varten myönnettävää 7 §:n 3 momentin mukaista opintotuen enimmäisaikaa voidaan pidentää opiskelun jäljellä olevaksi ajaksi. Enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä on, että:

1) opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä; ja

2) tutkinnon suorittamisen arvioidaan edel-

opinnot katsotaan kuitenkin aina päätoimiseksi.

Päätoimista on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon tai tutkinnon osan taikka ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai mainittujen tutkintojen osien suorittaminen on päätoimista, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovittu opintojen laajuus on vähintään 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohti.

Muut kuin 1—3 momentissa tarkoitetut opinnot ovat päätoimisia, jos opetusohjelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia, 4,5 osaamispistettä tai kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti.

Ulkomaisessa oppilaitoksessa suoritettavat opinnot ovat päätoimisia, jos oppilaitos on määritellyt ne päätoimiseksi. Korkeakouluopinnot voidaan katsoa päätoimiseksi myös, jos opintojen laajuus vastaa keskimäärin vähintään viittä opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muut opinnot voidaan katsoa päätoimiseksi myös, jos *opetussuunnitelman mukainen laajuus on keskimäärin vähintään 25 viikkotuntia*. Opintotukea ei kuitenkaan myönnetä kokonaan etäopintoina järjestettäviin opintoihin.

7 a §

Oikeus korkeakoulututkintoa varten myönnettävään opintotuen enimmäisajan pidentämiseen

Opiskelija voi saada korkeakoulututkinnon suorittamista varten opintotukea 7 §:n 3 momentin mukaista opintotuen enimmäisaikaa pidemmälle ajalle. Enimmäisajan pidentämisen edellytyksenä on, että opiskelija osoittaa opintojensa viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta erityisen painavasta syystä. Opiskelijan on liitettävä enimmäisajan pidentämistä koskevaan hakemuk-

Voimassa oleva laki

Lakiehdotus

lyttävän päätoimista opiskelua enintään yhden lukuvuoden ajan.

Tämän pykälän mukaista opintotukea voidaan myöntää yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin pidennyksen hakemisesta ja sen myöntämisen perusteista.

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Korkeakoulututkintoa varten opintotuki myönnetään yleensä yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Opintotuki voidaan kuitenkin myöntää pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana yhdeksää kuukautta pidemmän ajan. Jos lukuvuoden säännönmukainen kesto on ulkomaisessa korkeakoulussa yhdeksää kuukautta pidempi, myönnetään opintotuki täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä siten, että opiskelukuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Kalenterikuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

11 §

Opintorahan määrä

Opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 38,66 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 81,39 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

seen lääkärintodistus tai muu riittävä selvitys.

Tämän pykälän mukaista opintotukea voidaan myöntää yhteensä enintään yhdeksän tukikuukautta siten, että 7 §:n 2 momentin mukainen tukikuukausien määrä ei ylitä.

7 c §

Lukuvuoden tukikuukausien määrä

Opintotuki myönnetään Suomessa:

1) korkeakoulututkintoa varten yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa,

2) ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen ja ammatillista perustutkintoa varten kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää 1 momentissa säädettyä lyhyemmäksi ajaksi. Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää myös 1 momentissa säädettyä pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana sitä pidemmän ajan. Lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan kuitenkin myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi lukuvuodessa.

Kalenterikuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

Ulkomailla opiskelua varten opintotuki myönnetään täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä siten, että opiskelukuukausi oikeuttaa opintotukeen, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää.

11 §

Opintorahan määrä

Opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 38,66 euroa, kun opiskelija on alle 20-vuotias, sekä 81,39 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

Voimassa oleva laki

Lakiehdotus

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias, sekä 250,28 euroa, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta;

3) avioliitossa olevalle tai elatusvelvolliselle opiskelijalle 250,28 euroa.

Jos opiskelijan vanhempien tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 20 700 euroa vuodessa, korotetaan 1 momentissa säädettyä opintorahan määrää seuraavasti:

1) 38,66 euron opintorahaa enintään 59,01 eurolla;

2) 81,39 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla;

3) 101,74 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla.

Edellä 2 momentissa säädetty korotus pienenee jokaista tuloajan ylittävää täyttä 2 070:tä euroa kohden 10 prosenttia. Korotusta ei makseta, jos 2 momentissa tarkoitettujen tulojen yhteismäärä ylittää 39 000 euroa.

Opiskelija on oikeutettu määrältään samaan opintorahaan kuin vanhempansa luona asuva opiskelija, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto.

Oikeus korkeampaan opintorahaan iän perusteella alkaa sen kuukauden alusta, jona tuensaaja täyttää säädetyn iän.

2) muualla kuin vanhempansa luona asuvalle opiskelijalle 101,74 euroa, kun opiskelija on alle 18-vuotias, sekä 250,28 euroa, kun opiskelija on *avioliitossa tai* täyttänyt 18 vuotta;

3) *12 §:n mukaisesti opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle 325,28 euroa.*

Jos opiskelijan vanhempien tuloverolain (1535/1992) 30 §:ssä tarkoitettujen puhtaiden ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on enintään 20 700 euroa vuodessa, korotetaan 1 momentissa säädettyä opintorahan määrää seuraavasti:

1) 38,66 euron opintorahaa enintään 59,01 eurolla;

2) 81,39 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla;

3) 101,74 euron opintorahaa enintään 101,74 eurolla.

Edellä 2 momentissa säädetty korotus pienenee jokaista tuloajan ylittävää täyttä 2 070:tä euroa kohden 10 prosenttia. Korotusta ei makseta, jos 2 momentissa tarkoitettujen tulojen yhteismäärä ylittää 39 000 euroa.

Opiskelija on oikeutettu määrältään samaan opintorahaan kuin vanhempansa luona asuva opiskelija, jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, joka on samassa kiinteistössä kuin vanhemman vakituinen asunto.

Oikeus korkeampaan opintorahaan iän perusteella alkaa sen kuukauden alusta, jona tuensaaja täyttää säädetyn iän.

Edellä 1 momentin 3 kohdan mukaiseen opintorahaan sisältyy huoltajakorotus, jonka määrä on 75 euroa kuukaudessa.

12 §

Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen

Opintorahan saavalla alle 18-vuotiaan lapsen huoltajalla on oikeus 11 §:n 6 momentin mukaiseen opintorahan huoltajakorotukseen. Lapsen huoltajalla tarkoitetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) mukaisia huoltajia.

Voimassa oleva laki

Lakiehdotus

Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa opiskelijasta on tullut alaikäisen lapsen huoltaja. Oikeus opintorahan huoltajakorotukseen päättyy sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa nuorin opiskelijan huollettavana oleva lapsi täyttää 18 vuotta tai olosuhteissa tapahtuu muu sellainen muutos, jonka seurauksena opiskelija ei enää ole alaikäisen lapsen huoltaja.

13 §

Opintorahan huoltajakorotuksen maksaminen Kansaneläkelaitokselle

Opintorahan huoltajakorotus maksetaan Kansaneläkelaitokselle sen pyynnöstä elatus-tuen korvauksena ajalta, jona lapselle maksetaan elatustukilain (580/2008) mukaista elatustukea sen vuoksi, että opintorahan saaja on laiminlyönyt lapsen elatusvelvollisuuden.

17 a §

Opiskelijan omien tulojen tulo rajojen tarkistaminen

Edellä 17 §:ssä säädettyjä tulo rajoja tarkistetaan joka toinen vuosi 1 päivästä tammikuuta yleisen ansiotasoindeksin muutoksen mukaisesti, mutta vain, jos tulo rajat nousevat indeksimuutoksen johdosta. Tulo rajojen tarkistukset vastaavat kulloinkin kolmannen vuosineljänneksen loppuun mennessä toteutunutta kahden vuoden ajanjaksona tapahtunutta muutosta. Yleisen ansiotasoindeksin mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään euroon.

19 §

Vanhempien tulojen huomioon ottaminen

Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot otetaan huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle

17 a §

Opiskelijan omien tulojen tulo rajojen tarkistaminen

Edellä 17 §:ssä säädettyjä tulo rajoja sekä 27 §:n 4 momentissa säädettyjä euromääriä tarkistetaan joka toinen vuosi 1 päivästä tammikuuta yleisen ansiotasoindeksin muutoksen mukaisesti, mutta vain, jos tulo rajat nousevat indeksimuutoksen johdosta. Tulo rajojen tarkistukset vastaavat kulloinkin kolmannen vuosineljänneksen loppuun mennessä toteutunutta kahden vuoden ajanjaksona tapahtunutta muutosta. Yleisen ansiotasoindeksin mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään euroon.

19 §

Vanhempien tulojen huomioon ottaminen

Muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden vanhempien tulot otetaan huomioon opintorahaa myönnettäessä, jos opiskelija on alle

Voimassa oleva laki

Lakiehdotus

20-vuotias ja asuu vanhempansa luona, sekä asumislisää myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Tulot otetaan huomioon mainitun ikärajan täyttämistä edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Vanhempien tuloja ei kuitenkaan oteta huomioon, jos opiskelija on avioliitossa tai elatusvelvollinen. Jos opiskelijan vanhemmat ovat eronneet tai asuvat pysyvästi välien rikkoutumisen vuoksi erillään, vain sen vanhemman tulot otetaan huomioon, jonka luona opiskelija asuu tai on viimeksi asunut. Jos opiskelija on alle 18-vuotias ja hän on vanhempansa ja tämän uuden aviopuolison yhteisessä kodissa huollettavana, myös uuden aviopuolison tulot otetaan huomioon.

20-vuotias ja asuu vanhempansa luona, sekä *opintorahaa ja* asumislisää myönnettäessä, jos opiskelija on alle 18-vuotias. Tulot otetaan huomioon mainitun ikärajan täyttämistä edeltävän kalenterikuukauden loppuun. Vanhempien tuloja ei kuitenkaan oteta huomioon, jos opiskelija on avioliitossa tai *saa opintorahan huoltajakorotusta*. Jos opiskelijan vanhemmat ovat eronneet tai asuvat pysyvästi välien rikkoutumisen vuoksi erillään, vain sen vanhemman tulot otetaan huomioon, jonka luona opiskelija asuu tai on viimeksi asunut. Jos opiskelija on alle 18-vuotias ja hän on vanhempansa ja tämän uuden aviopuolison yhteisessä kodissa huollettavana, myös uuden aviopuolison tulot otetaan huomioon.

31 §

Päätöksen poistaminen

Jos tässä laissa tarkoitettua etuutta koskeva Kansaneläkelaitoksen antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, opintotuen muutoksenhakulautakunta voi asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen muilta kuin myönnettyä opintolainan valtioneuvoston päätökseltä osin ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluiksi ennen asian ratkaisemista. Muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

31 §

Päätöksen poistaminen

Jos tässä laissa tarkoitettua etuutta koskeva Kansaneläkelaitoksen *tai opintotukilautakunnan* antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, opintotuen muutoksenhakulautakunta voi asianosaisen tai Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen muilta kuin myönnettyä opintolainan valtioneuvoston päätökseltä osin ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluiksi ennen asian ratkaisemista. Muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 5 a ja 7 c §:t tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä elokuuta 2018. Lain 4 a §:ää sovelletaan jo ennen lain voimaan tuloa viireille tulleeeseen koulutuksen järjestäjän hakemukseen, jos opintotukeen oikeuttavaksi haettava koulutus alkaa 1 päivänä tammikuuta 2018 tai myöhemmin.

2.

Laki

varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain (1503/2016) 11 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

11 §

Varhaiskasvatuksen maksun määrittämisen perusteena olevat tulot

Tulona ei oteta huomioon lapsilisää, vammaisetuksista annetun lain (570/2007) mukaista etuutta, kansaneläkelain (568/2007) mukaista lapsikorotusta, asumistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, *opintorahaa*, aikuiskoulutustukea, *opintotuen asumislisää*, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaista kulukorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea.

Ehdotus

11 §

Varhaiskasvatuksen maksun määrittämisen perusteena olevat tulot

Tulona ei oteta huomioon lapsilisää, vammaisetuksista annetun lain (570/2007) mukaista etuutta, kansaneläkelain (568/2007) mukaista lapsikorotusta, *opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea*, asumistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, aikuiskoulutustukea, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaista kulukorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 15 §:n 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1533/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

15 §

Etuoikeutetut tulot

Tuloina ei asumistukea laskettaessa oteta huomioon:

7) opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea opintorahaa lukuun ottamatta;

Ehdotus

15 §

Etuoikeutetut tulot

Tuloina ei asumistukea laskettaessa oteta huomioon:

7) opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea *eikä opintorahan huoltajakorotusta* opintorahaa lukuun ottamatta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasavustuslain (781/1993) 11 §, sellaisena kuin se on laeissa 577/2007 ja 940/2012, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Huomioon otettavat tulot

Huomioon otettavat tulot

Avustusta myönnettäessä otetaan huomioon hakijan ja hänen 4 §:ssä tarkoitettujen perheenjäsentensä palvelusaikana käytettävissä olevat tosiasialliset tulot. Myönnettäessä avustusta 10 a §:n nojalla ei näiden perheenjäsenten tuloja oteta huomioon. Tuloina ei oteta huomioon:

- 1) tämän lain mukaista etuutta;
- 2) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea;
- 2 a) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaista kulukorvausta;
- 2 b) Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta;
- 3) äitiysavustuslain (477/1993) mukaista äitiysavustusta;
- 4) lapsilisälain (796/1992) mukaista lapsilisää;
- 5) vammaisetuksista annetun lain (570/2007) mukaista etuutta
- 6) sairausvakuutuslain mukaista asevelvollisen isyysrahaa;
- 7) asevelvollisuuslain mukaista asevelvollisen päivärahaa;
- 8) asumistukilain (408/1975) mukaista asumistukea;

Avustusta myönnettäessä otetaan huomioon hakijan ja hänen 4 §:ssä tarkoitettujen perheenjäsentensä palvelusaikana käytettävissä olevat tosiasialliset tulot. Myönnettäessä avustusta 10 a §:n nojalla ei näiden perheenjäsenten tuloja oteta huomioon. Tuloina ei oteta huomioon:

- 1) tämän lain mukaista etuutta;
- 2) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea;
- 3) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaista kulukorvausta;
- 4) Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta;
- 5) äitiysavustuslain (477/1993) mukaista äitiysavustusta;
- 6) lapsilisälain (796/1992) mukaista lapsilisää;
- 7) opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahan huoltajakorotusta;
- 8) vammaisetuksista annetun lain (570/2007) mukaista etuutta;
- 9) sairausvakuutuslain mukaista asevelvollisen isyysrahaa;
- 10) asevelvollisuuslain mukaista asevelvollisen päivärahaa;

HE 139/2017 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

- 9) veronpalautuksia; eikä
- 10) omaisuudesta saatavaa tuottoa.

11) yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaista asumistukea;

12) veronpalautuksia, eikä

13) omaisuudesta saatavaa tuottoa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*
